

LUND UNIVERSITY

Review of Lars Ersgård (ed), "Modernitet och arkeologi" (Stockholm 2007).

Wienberg, Jes

Published in:
Fornvännen

2009

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wienberg, J. (2009). Review of Lars Ersgård (ed), "Modernitet och arkeologi" (Stockholm 2007). *Fornvännen*, 2009: 2, 167-168.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

skulle dock gärna ha sett en något mera detaljerad litteraturlista. Varje kapitel ger upp till fem tips om vidare läsning. Mycket är förstås arkeologisk litteratur, men även de mest etablerade religionshistorikerna får plats tillsammans med volymer från Vågar till Midgård-projektet. Något fler böcker från ett så levande forskningsområde hade väl gått att skaka fram. Något som dock lyser igenom på sina ställen är att det är arkeologer som har skrivit boken. I resonemanget kring den förkristna och tidigmedeltida erans muntliga traditionsförmedling framkommer en alltför liten förståelse för att tidsperiodens uppfattning om historia inte sammanfaller med vår egen. Den utmålas som sämre. Men syftet var ju ett annat och därför uppfattades sannolikt den muntliga traditionen som en pålitlig källa till kunskap. En lätt nedlåtande ton anas också när den fornnordiska religionens myter kallas »sagor» (t.ex. s. 34). För den vikingatida människan var myterna en del av hur världen var beskaffad och därmed omöjliga att ifrågasätta – inte någon lättsam litterär förströelse. Ett annat tvivelaktigt påstående är den seglivade uppfattningen om vanerna som ett äldre guds-skikt som skuffats undan till förmån för de krigiska asarna (s. 50), vanligen kring år 500. Detta är bara en spekulation. Det kan lika gärna vara så, eller är kanske till och med troligare, att vänner och asar funnits sida vid sida under en lång tid men i olika skeden vägt olika tungt. Den fornnordiska religionen var stadd i ständig förändring, liksom alla religioner och kulturella yttringar i det mänskliga samhället.

Framställningar av det här slaget ska vara generaliserande och få sådana petimetrar som undertecknad att knorra, men vi får inte glömma deras viktiga uppgift: att locka fler till att fördjupa sig i forntidens gåtor och vilja hjälpa till att lösa dem. I det läget vill läsaren veta hur det var och inte vad vi *inte vet*. Men sedan kan vi locka in dem i ett djupare missbruk. Alla har vi någon gång varit där.

Maths Bertell

Religionshistoriska avdelningen
Stockholms universitet
SE-106 91 Stockholm
maths.bertell@rel.su.se

Modernitet och arkeologi. Artiklar från VIII Nordic TAG i Lund 2005. Red. Lars Ersgård. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 2007. 176 s. ISBN-978-91-7209-473-4.

Modernitet, modernisering och modernism är centrala begrepp i den stora berättelsen om Västerlandets utveckling sedan renässansen. Det är berättelsen om triumf för framsteget, upplysningen och rationaliteten, triumf för individualismen, kapitalismen, urbaniseringen och industrialiseringen. Det är en berättelse som har kritiserats lika länge som den har berättats. Och det är en berättelse som har dödförklarats av postmodernismens apostlar sedan 1970-talet.

Ett otvetydigt tecken på att moderniteten faktiskt kan vara död, avslutad som epok, omodern eller åtminstone försvagad, är intresset för begreppet inom museologin och arkeologin sedan 1990-talet. I första hand har det handlat om en strävan, inspirerad av Michel Foucault, att visa att museet som institution och arkeologin som disciplin är nära förbundna med det moderna. Här märks namn som Eilean Hooper-Greenhill, Bjørnar Olsen, Asgeir Svestad, Nick Prior och Julian Thomas. I andra hand handlar det om att studera den moderna epoken med arkeologiska metoder. Ett exempel är en session med temat »Modernitet och arkeologi» vid konferensen VIII Nordic TAG i Lund 2005 som resulterade i föreliggande publikation. Konferensen har också utmynnat i publikationer om *Arkeologins många roller och praktiker* (e-bok, 2007) och *Arkeologi och identitet* (2008).

Modernitet och arkeologi är en lättläst och väl illustrerad antologi med nio artiklar författade av tolv arkeologer, där de flesta är eller har varit knutna till uppdragsarkeologin i Sverige. Artiklarna behandlar ett brett spektrum av teman, som kronologiskt spänner från 1000-talet till nutiden, men med tyngdpunkt i stormaktstidens 1600-tal. Och texterna rör sig mellan (referat av) teoretisk filosofi och konkreta fynd av glasskärvor. Här finns en artikel om förhållandet mellan uppdragsarkeologin och moderniteten författad av Christina Rosén; om individualisering med utgångspunkt i Lunda i Sörmland av Lena Bero-nius Jörpeland och Eva Skyllberg; manufaktur med glasproduktion i Stockholm som exempel

av Leif Karlenby och Annica Ramström; individualitet belyst i gravskicket vid Linköpings domkyrka av Göran Tagesson; ideologi och makt vid huvudgården Bergkvara i Småland av Martin Hansson; nymodigheter i skånska stadsplaner av Gunilla Gardelin; Jönköping från fabriks- och fästningsstad till dagens kommunala visioner av Claes Pettersson; bruksdöd och mångsyssleri med utgångspunkt i backstugor på Pinoberget i Värmland av Eva Svensson; och slutligen resandebo-sättningar med exemplet Tattarbyn i Snarsmon i Bohuslän av Annie Johansson och Kristina Lindholm. Artiklarna inramas av såväl ett förord som ett efterord författade av antologins redaktör Lars Ersgård.

Som det kan förväntas av en antologi med ursprung i en konferenssession, så är innehållet varierat, mer eller mindre relevant för temat (modernitet skulle det vara!) – och mer eller mindre teoretiskt orienterat (jfr T:et för *teoretisk* i TAG!). Som i en festskrift kan något vara nytt och överraskande medan annat är gammalt och välkänt. *Modernitet och arkeologi* är ett smörgåsbord som visar vad som just nu smakar och kommer medeltidsarkeologer, som nyligen har förvandlats till historiska arkeologer, och som söker nya råvaror och recept. Varje del är välsmakande i sig, och det finns ingen anledning för mig att avslöja mina favoriter.

Medeltidsarkeologin kunde länge samlas om begreppet »medeltiden» och fyraståndsläran som ett odiskutabelt paradigm. Efter övergången till en historisk arkeologi med ambition att studera även den efterreformatoriska tiden har vi ännu inte hittat någon gemensam nämnare. Moderniteten kunde vara ett möjligt bud på ett samlande begrepp och projekt. Men vad är då modernitet?

Många av artiklarna förhåller sig till det etablerade begreppet modernitet. När emellertid Hansson och Gardelin i sina bidrag försöker använda begreppet modernitet eller modernisering okonventionellt om förändringar och nymodigheter, stadsförnyelse och maktmanifestationer ända tillbaka i medeltiden, kommenteras det kritiskt av redaktören i efterordet. Hansson och Gardelin hävdar båda att det har funnits tidigare faser av medvetna förnyelser. Det påminner om när Michael Nordberg på sin tid hävdade att flera renässanser ägt rum redan under den dynamiska medeltiden. Ja, kanske blir det etablerade begreppet modernitet med ett sådant grepp otydligt (jfr s. 174). Men vad är arkeologin värd som vetenskap om den inte tillåts förhålla sig öppet och kreativt till begrepp, oavsett hur etablerade de månde vara inom andra vetenskaper? Inom studier av världssystem i sociologi och socialantropologi opereras just med tidigare perioder av globalisering – och modernitet.

Så tvärtom, jag saknar en mera kreativ, problematiserande och kritisk förståelse och bruk av begreppet modernitet. Således kunde det ha varit en tydligare rågång i antologin mellan modernitet som ideologi och modernisering som process. Nu används orden ofta, dock inte alltid, lite godtyckligt och oflekterat. Detta hindrar emellertid inte en varm läsrekommendation av antologin.

Jes Wienberg

Institutionen för Arkeologi och Antikens historia

Lunds universitet

Box 117

SE-221 00 Lund

Jes.Wienberg@ark.lu.se